

LA REPRESSIÓ DE LA POSTGUERRA SOFERTA PER BENJAMÍN RUBIO DOMÉNECH

Trajectòria dels moments posteriors a la guerra a partir de la memòria històrica i les fonts orals

✍️ Mari Carme Jaraba Pallarés

✍️ Josep Cristià Linares Bayo

El passat 31 d'octubre de 2007 el Congrés dels Diputats espanyol aprovava la Llei de la Memòria Històrica, un marc legal pel qual es reconeixen i amplien drets i s'estableixen mesures a favor de qui va patir persecució o violència durant la Guerra Civil i la Dictadura. En aquest context, cal emmarcar la figura de Benjamín Rubio, un lluitador per les llibertats i defensor del govern democràtic de la República. A partir de la història oral, que ell ens va contar amb més de 4 hores de gravació d'entrevistes, reconstruïm la vida d'aquest home des del seu naixement a Borriol fins a la seua mort a Nules. Entre altres capítols ressenyables, Benjamín Rubio ens contava el transcurs de la contesa bèl·lica des d'un primer moment; els diferents pobles d'Espanya on va lluitar durant la guerra i com de dura va ser la postguerra, amb tot un seguit de persecucions i vexacions que no van cessar durant els primers anys del Franquisme.

Recorregut pels camps de treball i les presons espanyoles

Benjamín Rubio Doménech va nèixer al carrer Major de Borriol, poble on fundaria de jove les Joventuts Llibertàries i seria un dels líders com afiliat destacat de la Confederació Nacional de Treballadors (CNT). Aquesta afiliació li costà el càrrec de confiança a l'exèrcit republicà en el moment d'esclatar les conteses bèl·liques.

Quan València cau en mans de Franco (31 de març de 1939), Benjamín Rubio comença el seu recorregut per presons i camps de concentració per tota Espanya, tota una ruta de durs moments i d'assetjament continu, condemnat a treballs forçosos en la majoria dels indrets. El primer lloc on serà conduït serà el Quarter dels Soldats de Castelló, en l'actual Avinguda de València, des d'on serà traslladat a la Presó de Castelló, que aleshores s'ubicava a la Ronda Magdalena, entre els dies 6 i 7 d'abril de 1939. Per tant, en menys d'una setmana de la presa de València, Benjamín Rubio començarà el seu periple per les presons.

Benjamín Rubio Doménech va nèixer al carrer Major de Borriol, poble on fundaria de jove les Joventuts Llibertàries.

Referent a la seua estada al centre penitenciari castellonenc, va restar en quarantena durant el període d'adaptació, i fins que no van passar uns dies no se li va permetre l'accés al pati. Les condicions de la presó de Castelló eren totalment vexatòries, com la resta de centres d'arreu d'Espanya. En l'entrevista oral, Benjamín ens contava com arribaven a ser fins a 18 presos en una cel·la, i quan eixien al pati arribaven a ajuntar-se al voltant de dos mil persones.

En aquesta situació va romandre gairebé un any, fins l'1 de gener de 1940, en què es va produir una notícia que va canviar per a bé la situació personal del nostre lluitador, ja que se li va concedir la llibertat condicional, amb l'obligació de presentar-se periòdicament.

Durant aquest temps, i preveient el que estava succeint pertot arreu, va decidir casar-se a principis de 1941, mentre gaudeix del permís, encara que l'estabilitat li durarà ben poc, ja que l'any 1942, al mes de desembre, és declarat pròfug perquè no figurava en els registres.

A partir d'aquest moment comença tot el calvari de Benjamín Rubio. Primerament l'envien a Arcos de Jalón (Sòria), al Batalló de Treballadors Disciplinats, de penats, per tal de seguir la condemna provisional com a pres, com a processat. Durant aquests primers jorns, recorre diversos pobles castellans, tots de la província de Sòria. Romangué dos dies a Somahén i posteriorment s'afiançarà al Campament de Jubera durant 3 o 4 mesos, lloc on estaven els treballadors forçats construint la doble via del tren. Les condicions van arribar a endurir-se més encara que a la Presó de Castelló, ja que a part de treballar sense parar i aprofri-

Benjamín Rubio (el cinquè per dalt per l'esquerra) a les vies d'Alsàua. Propietat: Família de Benjamín Rubio

Benjamín Rubio (enmig) entre dos companys de lluita. Propietat: Família de Benjamín Rubio

Mapa il·lustratiu del recorregut de Benjamín Rubio Doménech

tant la llum del sol, rebien un menú baix en nutrients, compostat d'un moniato o un tassó de caldo per al matí, i de creïlles amb pebre roig o faves dures corcades per dinar. Era, com ell ens deia, el menú d'un campament de força.

De Somahén agafarà un tren que el portarà a Alsasua (Navarra) entre febrer i març de 1943, on s'instal·larà junt amb la resta de companys en un quarter-pavelló prop de l'estació del tren, ja al límit amb la província de Biscaia. Unes setmanes més tard es traslladen al País Basc, concretament a Alegria (Àlaba), i estiguereu allà un temps perquè anaven a treballar a Salvatierra, també província d'Àlaba. Els trasllats continus del grup els portaren a Torrero (Saragossa), durant 2 dies, per passar posteriorment a Terol, abans d'arribar novament a la Presó de Castelló, on estiguereu 15 dies en quarantena per si tenien alguna malaltia. La durada de l'estada a la capital de la Plana serà d'un mes i mig, fins la conducció a la Presó Cel·lular de València durant un parell de jornades.

Seguidament, foren conduïts a Albacete, a la presó de San Vicente, durant 21 dies. Des d'ací estiguereu un dia a Alcàzar de San Juan (Toledo) i dos dies a Linares (Jaén). prèviament a ésser destinat a un dels treballs pitjors dels que va dur a terme, amb unes condicions que si ja en la resta de llocs eren dolentes, en la presó

Quan València cau en mans de Franco (31 de març de 1939), Benjamín Rubio comença el seu recorregut per presons i camps de concentració per tota Espanya

militar d'Algesires (Cadis) encara ho eren més. L'ingrés en la presó militar gaditana, el portaria al Centre de l'Agrupació de Batallons Penats núm. 2, treballant en una cantera, fent pedra i carregant lloses, a l'igual que al Capo de las Eras (Muntanyeta d'Algesires) i Puerto Gaucín (Màlaga), 2 dies treballant a la cantera.

Amb posterioritat a l'estada andalusa, les condicions milloraren lleugerament, encara que continuarien duent a terme treballs forçats, com és el cas de la destinació al poble de Collado Mediano (Madrid), al costat de l'Escorial, on van desenvolupar les obres del sanatori del general Franco, i s'albergaren conjuntament amb els treballadors de la Creu dels Caiguts. A Quintanar del Puente (província de Palència), també es de-

dicaren a la construcció d'un sanatori per a tuberculosos, on tindrà la sort de ascendir a les oficines a causa de les seues dots i la bona conducta, gairebé fins al mes de setembre de 1945.

A posteriori es publica la disposició ministerial per la qual se'ls commutava l'estada com a presos com si estiguereu fent el servei militar i coincideix el moment amb la posada en llibertat momentània. Benjamín Rubio torna a Castelló per treballar al mateix lloc que ho feia de cambrer, a la xocolateria de prop del carrer Enmig (Casa Nel·lo), però a setembre de 1947 la situació es va endurir a Castelló i començà una persecució encoberta i vigilàncies a tothom que fóra susceptible de desafecció al règim. Benjamín, sentint-se observat i després del consell atorgat per bons amics, es trasllada en secret i recomanat a Barcelona per treballar i estarà 2 anys en busca i captura per accions subversives. Quan va veure perillar inclús la seua estada a la capital catalana, decideix marxar a França per Puigcerdà, amb un altre company, Rafael, i un guia que els passarà la frontera. Adoptà el nom de Rafael Terán Mendoza, però l'empresa els eixirà fatalment fallida i els capturaren, potser perquè el guia estava comprat per la policia.

Emmanillats, tornen a Barcelona (darrere de Capitània, prop de l'estàtua de Colom), i passen 13 dies als calabossos, fins que els traslladen a la Comissaria Ge-

neral de Policia, situada a la Via Laietana, on són salvatgement torturats. Passaran els dies als calabossos dels soterranis fins tornar a la presó Cel·lular de Barcelona durant 3 mesos.

Passat aquest temps, eixirà en llibertat i es posarà a treballar de cambrer a Barcelona, encara que tornarà a Nules, on tenia la dona, i muntarà un bar durant 12 anys, però encara li arribaria una multa amb 11.000 pessetes per irresponsabilitat civil. Ja passats els anys més durs del Franquisme, inauguraria un celler i després un bar que ostentaria durant 17 anys. Malgrat tot el que va patir, la seua valentia féu que encara tinguera la gosadia de fundar durant el Franquisme la Unió General de Treballadors (UGT) a Nules, i el 1978 crearia l'Agrupació Socialista d'aquest poble de la Plana Baixa, de la qual serà Secretari General de 1978 a 1985. El 1979 es presenta en la primera candidatura socialista a les eleccions democràtiques i obtenen 4 regidors a Nules, a partir de les quals és elegit diputat provincial.

Benjamín ens va deixar l'any 2006, però el seu record segueix viu entre tots nosaltres, perquè gràcies a ell i a tants milers d'homes i de dones que deixaren la vida per les llibertats, avui podem estar ací i presentar aquest article, fent ús dels nostres drets més fonamentals.